

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

ערש"ק פרשת מקץ חנוכה תשע"ז שנה ג' גליון 117
לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482,
[ניתן לקבל את העלון במייל chagitben@neto.net.il](mailto:chagitben@neto.net.il)

הנושא: כיצד ניתן להתפלל על שינוי המבצע בחנוכה?

ונראה לומר, כי "ופעל ידיו תרצה" מתפרש לא על כח הידיים הפיזי של החשמונאים, אלא על כח אמונתם בה', וכמו שהידיים מסמלות על אמונה, כפי ששינוי בראש השנה (כט.): "והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וגו'", וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה? אלא לומר לך, כל זמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתגברים, ואם לאו היו נופלים. ע"כ. ואף החשמונאים נצחו בכח אמונתם.

וזהו גם "ברך ה' חילו", כי מחד נאמר "ילכו מחיל אל חיל" מאידך יש ביטוי "ללכת מדחי אל דחי" וההבדל ביניהם בגימטריא הוא מספר עשרים ושיש, שהוא שם הוי"ה, להורות כי המאמין בבוא יתברך, הוא הולך מחיל אל חיל. וזהו "ברך ה' חילו".

וכתב בספר בן איש חי (ש"א הל' חנוכה אות ב'): לכן היה הנס בחודש כסליו, כי האות הראשונה במילה 'כסליו' היא כ', והאחרונה – ו', וביחד כ"ו כמספר שם יקוק. והאותיות שבאמצע הם ס, ל, י – שהם ר"ת לפורקנד סברית ה', שהוא תרגום של פסוק לישועתך קויתי ה'.

ומובא בשם הרה"ק רבי משה ליב מסאסוב זי"ע שלכן מצינו דבר מיוחד בהלכות חנוכה שזמן הדלקת נר חנוכה הוא "עד שתכלה רגל מן השוק", ולכאורה באף מקום לא מצינו שתלו את הזמן באנשים, תמיד זה עד זמן מסויים, עד צאת הכוכבים עד חצות היום, אבל לא תלו זאת בדעת אנשים.

אבל הסביר הרה"ק זי"ע, שחג החנוכה מחזק את היהודי באמונה, שיש מנהיג לבירה שהוא זן ומפרנס, וצריך להחדיר לעצמו, שבשוק צריך להיות עד זמן מסויים, ולא משנה כמה

בספר צרור המור להגאון רבי אברהם סאבע (חמיו של הבית יוסף, פרשת ואתחנן פרק ה' פסוק ה') כתב בענין שם החג "חנוכה": ואני הצעיר אברהם סבע רוצה לגלות לך בכאן מה שנתגלה לי בלי ספר ובלי מלמד, ומעולם לא ראיתי ולא שמעתי פירוש תבניתו, למה נקרא מועד החשמונאים "חנוכה". כי כל המועדים יש להם קישור וטעם השם עם המועד, כמו פסח סוכות, פורים, על שם הפור (אסתר ט', כ"ו), אבל חנוכה על שם מי, לא אמרו בו טעם אלא אחד, דתניא בחמשה ועשרים בכסליו יומי חנוכה וכו' (שבת כא ע"ב), וכן אמרו חנוכה, חנו בכ"ה, ר"ל בעשרים וחמשה בכסליו. ועדיין יש לשאול מהו שם חנוכה.

ולכך החשמונאים לפי שמרוב הצרות והגזרות לא היו יכולים לעסוק בתורה, היו מייחדים את השם בפסוק "שמע ישראל" שיש בו כ"ה אותיות, ובכח זה הייחוד נצחו את אויביהם, עד שלזה קראו שם המועד הזה חנוכה וכו' וזהו חנו כ"ה לרמוז שבכח שם ה' וייחודו נצחו המלחמה, לא בחיל ולא בכח ולא בחנית אלא בשם ה' של הייחוד. עכ"ל.

נמצא כי עיקר ניצחונם של החשמונאים היה על ידי כוחה של האמונה.

ובזה יתבאר מה שכתב רש"י בפרשת וזאת הברכה (ל"ג, י"א) על הפסוק "ברך ה' חילו ופעל ידיו תרצה" וז"ל: דבר אחר, ראה שעתידין חשמונאי ובניו להלחם עם עובדי כוכבים והתפלל עליהם לפי שהיו מועטים י"ב בני חשמונאי ואלעזר כנגד כמה רבבות לכך נאמר ברך ה' חילו ופעל ידיו תרצה. ע"כ.

זמן תישאר בשוק, הפרנסה תהיה אותה פרנסה כפי שקצבו לו מן השמים.

הרמ"א פוסק (או"ח סימן קפ"ז סעיף ד'), "ואומרים על הנסים בחנוכה ובפורים, קודם ועל הכל וכו'; ואם לא אמרו, אין מחזירין אותו. ומ"מ יוכל לאומרו בתוך שאר הרחמן, ויאמר: הרחמן הוא יעשה לנו נסים כמו שעשה בימים ההם וכו', והכי נהוג. ע"כ.

ותמהו הפוסקים, (הישועות יעקב סימן תרפ"ד והשערי תשובה בסימן קפ"ז סעי' ד'), הלוא הלכה פסוקה היא שאסור לבקש על מעשה נסים, וכפי ששנינו בברכות (נד). היתה אשתו מעוברת, ואומר יהי רצון שתלד אשתי זכר, הרי זו תפלת שוא. ע"כ. צא ולמד ממעשה דרבא בתענית (כד): שהיכה אחד שהתחייב מלקות, ומת מכד. נשמע הדבר בבית 'שבור מלכא' ורצה לצער את רבא. אמרה לו איפרה הורמיז אימו של המלך שבור: שלא יהיה לך עסק עם היהודים, שכל מה שמבקשים מבורא עולם הוא נותן להם. אמר לה: מה זה? – מבקשים רחמים ובא גשם. אמר לה: זה משום שזמן של גשם הוא, אלא שיבקשו רחמים עכשיו בתקופת תמוז ויבוא גשם! שלחה לרבא: כוויין את דעתך ובקש רחמים שיבוא גשם. ביקש רחמים ולא ירד גשם. אמר לפניו: רבונו של עולם "אלהים באזנינו שמענו אבותינו סיפרו לנו פועל פעלת בימיהם בימי קדם" ואנו בעינינו לא ראינו! בא גשם עד שנשפכו המרזבים של ציפורי לחידקל... בא אביו נראה לו בחלמו ואמר לו: מי זה שמטריח לפני השמים כל כך? אמר לו: שנה מקומך, אל תישן הלילה במיטה שבה אתה רגיל לישון. ואכן הלך לישון במקום אחר, למחרת הוא רואה את המיטה שלו נקובה בסכינים, שהמזיקים רצו לפגוע בו על ששינה את הטבע, וביקש גשם בתקופת הקיץ.

נמצא שאסור להטריח כלפי מעלה ולבקש דברים למעלה מן הטבע, ואם כן כיצד הותר בחנוכה לבקש "הרחמן הוא יעשה לנו ניסים"?

מתרץ הגאון רבי יוסף שאול נתנזון זצ"ל בעל שואל ומשיב בספרו דברי שאול בדרוש לחנוכה, שכל האיסור נאמר רק לשאר ימות השנה, אז אסור לבקש על הנהגה ניסית, כי בזה הוא משדד בריאת שמים וארץ, אבל בימי חנוכה שכל העולמות מתנהגים בהנהגה ניסית, ובימים האלו הנס הוא בטבע הבריאה, אם כן כשם שמבקש בכל השנה כולה על

הטבע, כך בידו לבקש על הנס בחנוכה, ולכן אפשר להתפלל "הרחמן הוא יעשה לנו ניסים".

והנה, הגמרא בברכות (ס). שואלת, על דברי המשנה: "היתה אשתו מעוברת ואמר יהי רצון שתלד זכר הרי זו תפלת שוא", ולא מהני רחמי? מתיב רב יוסף "ואחר ילדה בת ותקרא את שמה דינה", מאי ואחר? אמר רב: לאחר שדנה לאה דין בעצמה ואמרה, שנים עשר שבטים עתידין לצאת מיעקב, ששה יצאו ממני וארבע מן השפחות הרי עשרה, אם זה זכר לא תהא אחותי רחל כאחת השפחות, מיד נהפכה לבת, שנאמר "ותקרא את שמה דינה"? אין מזכירין מעשה נסים. ואיבעית אימא, מעשה דלאה בתוך ארבעים יום הוה כדתייא שלשה ימים הראשונים יבקש אדם רחמים שלא יסריח משלשה ועד ארבעים יבקש רחמים שיהא זכר וכו'. ע"כ.

ולכאורה לפי תירוצה הראשון של הגמרא איך לאה התפללה על מעשה ניסים?

כמו כן מצינו במהרש"א בקידושין (כט:): במעשה דרב אחא בר יעקב שנכנס לבית המדרש מקום משכנו של המזיק בעל שבעה ראשים, אומר המהרש"א, שעל ידי תפילה אין זה חשיב כמעשה ניסים, מתבאר אם כן שמותר להתפלל כל השנה על מעשה ניסים?

ונראה לומר, שדברי המשנה שאסרה להתפלל על שינוי הטבע עוסקת בכל אדם ואדם, כהוראה כללית לאנשי העולם, אשר מאמינים בו יתברך, אך אין אמונתם מספיק שלימה שבכוחו של בורא עולם לשנות את הטבע, ולכך לא יכולים לבקש ולהתפלל על כך. אולם בחנוכה, בו כל אחד רואה את הניסים שנעשו עם אבותינו ואיך בורא עולם שינה את הטבע "מסרת גבורים ביד חלשים. ורבים ביד מעטים. וטמאים ביד טהורים. ורשעים ביד צדיקים. וזדים ביד עוסקי תורתך", וזכות ימים אלו להביא את האדם לדרגת אמונה גבוהה ולהאמין ש"מי שאמר לשמן שידלק יאמר לחומץ שידלק", ולכן בחנוכה יכול כל אחד להתפלל על שינוי הטבע. כמו כן המהרש"א שאמר שמותר להתפלל על הנס, עסק ברב אחא בר יעקב וכפי שמדויק בלשונו, שמחמת חסידותו וגודל בטחונו בה', יכול לבקש ולהתפלל על שינוי הטבע.